
Topolánek otevře univerzity, rektori mají námítky

Topolánek otevře univerzity, rektori mají námítky

22:00, 12.5.2008, autor: Petr Holub

Praha - Premiér Mirek Topolánek představil reformu vysokých škol. Tzv. Bílou knihu, která změny popisuje, označil za jeden z důvodů, proč vláda nesmí rezignovat.

Z dokumentu, který má redakce Aktuálně.cz k dispozici, vyplývá, že hlavním plánem Topolánka je umožnit přístup na vysokou školu každému, kdo bude mít zájem.

"Ve školách nesmí vládnout ani elitářství, ani rovnostářství. Vysokoškolské vzdělání bude otevřeným závodem, na jehož start se může postavit každý," shrnul premiér.

Ministr školství Ondřej Liška dodal, že není možné čekat. "Plýtváme lidským zdroji, když zdejší děti z dělnických rodin mají vůbec nejmenší šanci na vysokoškolské vzdělání z celé Evropské unie," komentoval údaje Eurostatu.

Z nich vyplývá, že pouze 9 procent dětí z dělnických rodin studuje vysokou školu, což je šestkrát méně, než u dětí vysokoškoláků. V Evropské unii mají děti vysokoškoláků obvykle jen dvojnásobnou šanci.

Zásah do akademické samosprávy

Vládní iniciativa však nevzbudila velké nadšení u vysokoškolských hodnostářů. Nejtvrdší je stanovisko České konference rektorů, podle níž je třeba Bílou knihu úplně přepracovat.

"Některé navrhované postupy lze v tomto směru akceptovat, jiné se nabízejí k podrobné diskusi, protože jsou rozporuplné; mnohde si protirečí i jednotlivé kapitoly Bílé knihy," stojí v oficiálním stanovisku.

Rektorům nejvíce vadí chystané zásahy do samosprávy vysokých škol a také změny ve financování univerzitního výzkumu.

Podle Bílé knihy by napříště neměl rektora volit akademický senát, hlavní slovo dostane správní rada. Její členy by přitom jmenoval ministr školství na návrh politiků, podnikatelských sdružení a akademiků.

"Nevěřím, že by to mohlo fungovat. Mám výhrady k tomu, jak do řízení škol zasahují některé senáty, ale tohle je změna k horšímu. Podobně funguje zatím jen Rada ČT a to se nelíbí nikomu," říká senátor Jiří Zlatuška, který byl šest let rektorem Masarykovy univerzity.

Rektor jako manažer

Liškův náměstek Vlastimil Růžička tvrdí, že obavy jsou předčasné. "Není rozhodnuto, že rektora bude volit správní rada. Ale určitě chceme, aby se změnil současný stav, kdy volí jediné těleso, akademický Senát," vysvětlil.

Volba správní radou má uvolnit rektorům ruce, aby mohli univerzitu řídit podle manažerského způsobu: s jasně definovanou pravomocí a odpovědností za splnění úkolů, které správní rada schválí.

Prostřednictvím správní rady může univerzita lépe odpovídat na požadavky veřejnosti, včetně potřeb průmyslu a regionálních samospráv.

Vědci nemusí učit

Rektori mají obavy i z toho, jak chce stát napříště financovat univerzitní výzkum. "Jeho financování má být odděleno od peněz na vzdělávání. Důsledkem může být, že většina škol vůbec žádný výzkum nebude provozovat," varuje Zlatuška. Návrh podle něho umožňuje, aby školy zakládaly výzkumné ústavy, které se soustředí na získávání výzkumných grantů. V tom mohou být úspěšné, jejich odborníky však nic nedonutí, aby se podíleli na výuce, ze které nebudou mít žádný zisk. Pokud nebudou nejlepší experti učit, nemohou univerzity vychovat tak kvalitní absolventy, jako v případě, kdyby nejlepší učili.

Platit ty nejlepší

Podle Topolánka je ovšem třeba finance na výuku a na výzkum oddělit. Zatímco výuka se bude platit z normativů na žáka, výzkumníci dostanou peníze za výkon, tedy za konkrétní vědecké publikace a patenty.

"Mnohem více peněz musí dostat pracoviště, kde je špičkový výzkum," vysvětlil premiér. Není možné rozdělovat výzkumné dotace jako dosud každé vysoké škole, která o ně požádá.

Reformátorům zatím není úplně jasné, jak motivovat pracovníky výzkumných ústavů založených univerzitami, aby se účastnili výuky.

"Je těžké předjímat, do jaké míry bude vnitřní uspořádání univerzity určeno zákonem. V každém případě by univerzity měly mít daleko větší autonomii, když budou rozhodovat o svém vnitřním uspořádání, než mají dnes," odkládá definitivní odpověď i v tomto případě náměstek Růžička.

Rektoři pro školné

Model financování samotné výuky naopak univerzity chválí.

Jeho součástí jsou příjmy ze školného, navržený model přitom zabezpečuje dostatečnou sociální podporu všem, kdo chtějí studovat.

"Cílem není zavést školné, ale otevřenost univerzitního systému," zdůraznil Topolánek.

Proto se změní postavení studentů, které dnes stát nepovažuje za dospělé. Jejich studium sice podporuje, ale jen nepřímo prostřednictvím sociálních dávek, anebo daňových úlev jejich rodičům.

Právě tento přístup víc pomáhá dětem z bohatých rodin a nestačí k tomu, aby zajistil stejné podmínky chudým studentům. To se změní, až se zavede nový model, podle kterého budou studenti hospodařit sami. Každý z nich bude mít k dispozici základní studijní grant ve výši 900 korun měsíčně, rozšíří se nabídka sociálních stipendií, stát bude nově nabízet studijní půjčky a odpustí daně za brigády.

Školné ani půjčky nemusí studenti splácet během studia, ale až začnou po dokončení školy vydělávat.

Definitivní verzi Bílé knihy dokončí tým expertů na ministerstvu školství do konce roku, příslušné zákony by měl schválit parlament do konce volebního období.